

Georg Friedrich Seiler

De Vaticiniorm Cavssis Atqve Finibus

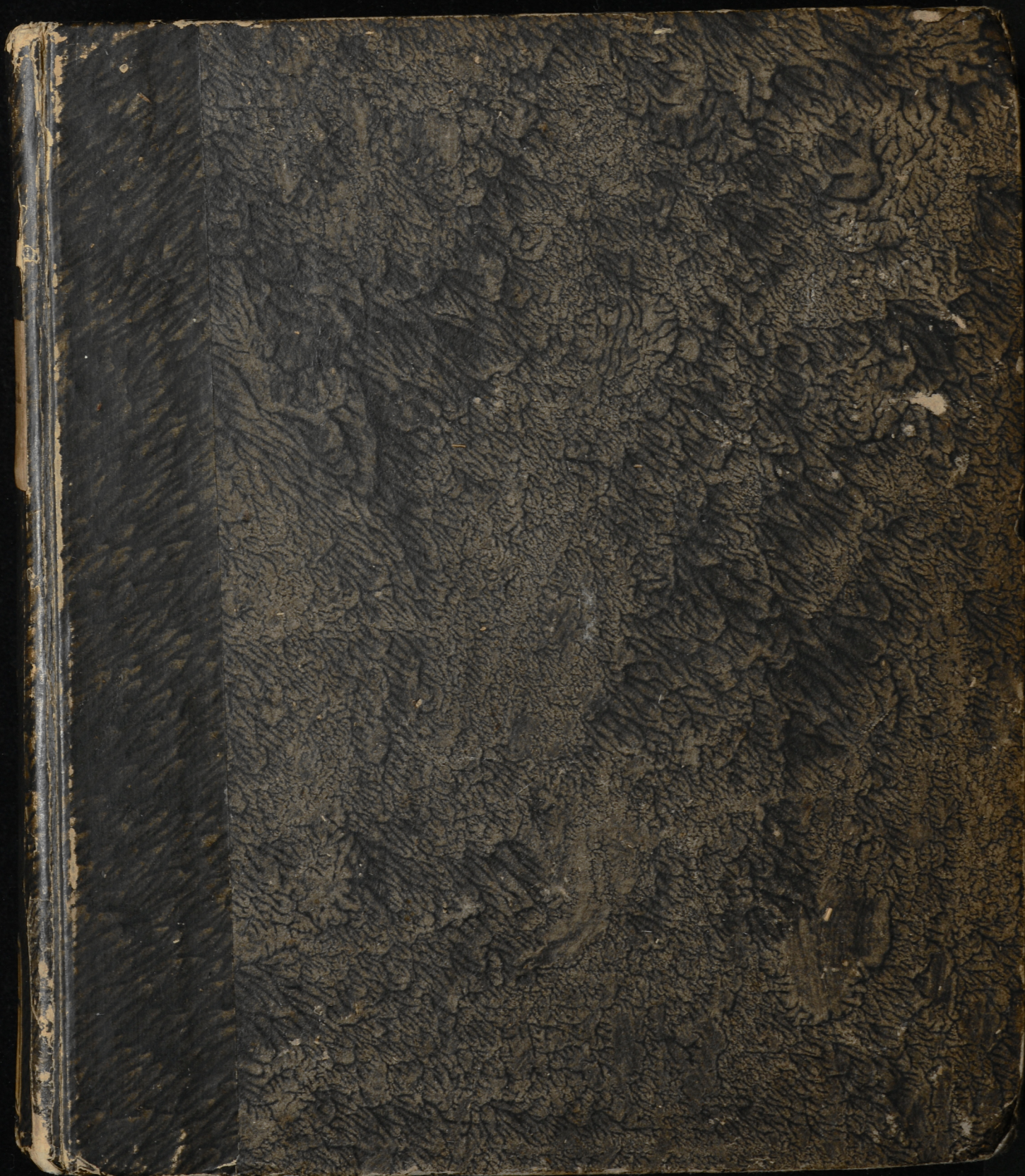
Sectio II : Ferias Paschales Pie Celebrandas Indicativrs

Erlangae: Typis Ivngaeis, MDCCLXXXIII

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862234484>

Band (Druck) Freier Zugang

87

Fa 1092 (87.)

A. M. Lynceum
Rostock im Jun. 1815.

Dissertationes

- 1, De veris bonarum artium literarumque incrementis ex libertate publica, Oratio, Poeta a Chr. Gottl. Heyne. Göttingen 1763.
- 2, Dissertatio historico-theologica de eos theologicis, col. lectos ex Leonis magno pontificis romano scriptis. Auctor Joh. Jac. Griesbach Halae 1768.
- 3, De fide historica ex ipsa rerum, quae narrantur natura, judicanda. Auctor Joh. Jac. Griesbach Halae 1768. -
- 4, Orationem Augustanae confessionis memoriae ex instituto Lynceano ipsa Cal. Octobr. 1791 habendam, indicat Chr. Godofr. Schütz, prof. ord. Senae.
- 5, quod. scilicet altera
- 6, Oratio in anniversariis inaugurationis faciae academiae Georgicae Augustae, habita a Chr. G. Heyne, prof. eloq. Göttingae 1776.
- 7, Observationes nonnullae ad historiam dogmaticam de spiritu sancto a Joh. Georg Rosenmüller Erlangae.
- 8, De theologiae christianae origine, Dissertatio Leon. Georg. Rosenmüller, Lipsiae. -

9, M. Lams. *Dissertatio de accommodatione*
Christi in primis & apostolicis tribula-
tionibus, 1793.

10, Dr. Ioan. Guil. Rüd. P. P. O. de
Ioannis Baptista in rem christianam
studiis. Sectio I. Erlangae

11, *Sectio II.*

12, Dr. Georg. Friedr. Seiler *summos in theologia*
honores in virum gen. et mas. rev. Gottl.
August de Staenöner rite collatos indicit
Erlangae, 1792.

13, *De vaticinationum causis atque finibus, Dissert.*
Dr. Seiler. Erlangae.

14, *Sectio II.*

15, Dr. Ammon. *brevis argumenti: pro summi*
numinis existentia recognitionis. Pars prior, Erlangae

16, *Pars II.*

17, Dr. Seiler *summos in theol. hon. in Mag. Staenlein*
rite conferendos indicit. Erlangae 1795.

18, Michael Weber, *prof. ord. de diffinitione legitime et*
licet, recte et honesto factorum in libris N. T.
proposito, vulgo neglecto.

19, Michael Weber *ad memoriam resurrectionis Christi,*
rite celebrandam invitat, 1793.

20, *Memoriam natalitatis Jesu Christi quae recitanda*
abitibus commendat academia Jenensis, 1794.

21, *Part. II.* 22, *Part. III.*

22, *Commentatio de consilio, quo scriptor in act.*
apost. concinnandis ductus fuerit, Ruae 1818.

23, *De parabolis Christi et notione de adventu*
Christi in N. T. obacis imprimis. Jesu vati-
cino Matth. 24 a Tychsen. Göttingae 1785

Josephus Juch

14.

DE
VATICINIORVM CAVSSIS ATQVE FINIBVS
SECTIO II

FERIAS PASCHALES

PIE CELEBRANDAS INDICATVRVS

DISSERIT

D. GEORGIVS FRIDERICVS SEILER

ORD. THEOL. H. T. DECANVS

ERLANGAE

TYPIS IVNGEANIS MDCCCCLXXXIII

Deum pro summa sapientia sua et admirabili συγκαταβασει
 ad hominum, antiquis temporibus viuentium, sentiendi
 cogitandique rationem, rerum futurarum praedictionibus vsum
 esse, ad demonstrandam et confirmandam veritatem, quae in
 omni religione et dei cultu, rationi consentaneo, stabiliendo,
 fundamenti loco ponenda est, *unum esse huius vniuersi condi-*
torem atque rectorem, a cuius igitur nutu pendet etiam vniuersa
 hominum salus atque felicitas, in prima, quam super hoc ar-
 gumento scriptimus, commentatione, comprobauimus argumen-
 tis ex historia familiae Abrahamiticae petitis. Substitimus
 autem, quia argumentationis filus abruptus erat, in me-
 dio huius historiae loco, videlicet in considerando Israelita-
 rum per mare Erythraeum transitu, quem deus per Mosen
 eum in finem praesignificari curauerat, vt vniuersus, quem du-
 cebat, populus intelligeret, *Iehouam esse deum supremum*, Exod.
 XV, II. 23. Pergamus itaque in explicanda huius argumenti
 altera parte, ex eadem Israelitarum historia comprobaturi,
 fidem in Iehouam, quam conceperant, confirmatam atque cor-
 roboratam esse iisdem euentuum futurorum praedictionibus,
 quibus in eorum animis nata erat primum et fundata. Quia
 autem huius argumenti vis ducenda est ex historiae antiquae
 testimoniis; rogo, vt ignoscant mihi lectores proferenti res
 ipsis inde iam a pueritia notas. Argumenti enim natura id
 postulat; nec est iniucundum, rerum in historia antiqua rela-
 tarum causas indagare multiplicemque dei, euentus illos mo-
 derantis, sapientiam scrutari et admirari.

Quaeritur itaque: quibusnam rationibus Israelitis, ex
 Aegypto liberatis, vltius persuasum sit, *deum*, qui se Mosi
 reuelauerit, *unum et verum esse deum*. Tanta enim isti homines

A 2

erant

erant animi leuitate et inconstantia, praesertim in rebus ad cultum dei spectantibus, vt nouis quotidie fere argumentis opus esset ad renouandam in eorum mentibus fidem in Iehouam atque ad firmam fiduciam in ipsius auxilio collocandam. Deliberato enim animo deum saepius tentarunt, de ipsius potentia dubitando. Vindicauit nos Iehoua (dicebant) ex Aegyptiorum dominio, at, poteritne mensam in solitudine instruere? panem et carnem suppeditare suo populo? Ad has dubitationes ex animis eorum exstinguendas deus praedictionibus eiusmodi rerum futurarum vfus est, quae nisi praedictae fuissent, ab Israelitis maximam partem iure meritoque in euentuum naturalium numero fuissent collocatae.

Magnam esse in deserto arabico arborum, seu potius fruticum copiam, mannae suppeditantium vbertatem, omnes referunt, qui loca ista visiterunt peregrinatores*). Quid cogituros fuisse censemus Israelitas, si singulis diebus matutino tempore mannam, roris instar per illas regiones iacentem, deprehendissent? Sine dubio fructum hunc esse naturalem, siue terrae, siue coeli, siue arborum et fruticum vi prognatum. Qua igitur ratione factum est, vt manna, (quae, vtum a diuina potentia modo mirabili procreata, an naturae solius viribus nata sit, iam non disquiramus) vim haberet argumenti, comprobantis Iehouae summam maiestatem et potentiam? Factum est hoc clara huius rei praedictione. Mandauit nempe deus Mosi, Israelitis vt indicaret, se certo quodam die nutrimentum, pani simile, illis porrecturum et quidem tanta copia, vt vniuersa gens saturari et conseruari posset: *Mene*, inquebat Moses, vos (Israelitae!) Iouis maiestatem estis visuri, Exod. XVI, 4. Cum igitur, die antea constituto, globulos mannae albos solo vbicunque iacentes deprehenderent, atque nescirent, vnde sit, et quid sit; tum
Moses

*) Vide Tournefortii commentar. itiner. (Relation d'un Voyageur Tom. I. pag. 124.) Idem testantur Niebuhrius, Rauhwolfius, Neidschützius, alii.

Moses illis respondere poterat: Hic est ille panis, *quem Deus vobis comedendum dedit*. Vt nulla penitus in animis Israelitarum relinqueretur dubitatio, nutrimentum hoc ipsis suppeditari peculiari prouidentia diuina, praedixit deus, sex tantummodo septimanae diebus se mannam illis colligendum largiturum; septimo autem die, seu sabbato, in terra visum non iri, Exod. XVI, 24. Ne autem victus necessarius illis sabbato deesset, die sexto duplicem portionem colligendam esse praecepit atque promisit, hanc putredine non corruptum iri, sicuti reliquis septimanae diebus fieri solebat, Exod. XVI, 20. Haec quum omnia ita euenirent, sicuti per Mosen praedicta essent, argumento erant Israelitis certissimo, Iehouam esse deum illum, qui populum nutriret et ab interitu vindicaret.

Simile argumentum exhibuit coturnicum, sub vespera eiusdem diei in Israelitarum castra missarum, certa et distincta praedictio. Nisi enim ante, quam hoc fieret, a Mose Israelitis annunciatum fuisset, harum auium infinitam copiam ventorum impetu casu fortuito ad has regiones propulsam esse, non sine probabili ratione censuissent. Ad hanc falsam opinionem remouendam opus erat euentus illius praedictione, vt intelligerent Israelitae, Iehouam ventorum, volucrum et ceterorum animalium gubernatorem, exhibere posse omnia, quae futuris etiam temporibus ad populi sui conseruationem et salutem conseruandam sint necessaria.

Aqua in deserto Arabico deficiente, atque Israelitis potum petentibus, Deus, absque praeuia huius rei significatione, siue terrae motu, siue alia quauis ratione efficere potuisset, vt petra aliqua rupta subterranei fontes ad ea loca dirigerentur, vbi ad sitim hominum et animalium restinguendam, desiderabantur. Quotusquisque autem Israelitarum ex eiusmodi euentu didicisset, Iehouam esse vnum et summum deum? Saepe enim accidit, vt terrae motibus, aut alio casu improviso, noui fontes nascantur. Vt igitur aquarum ex petra proruptio eam haberet vim, vt inde Iehouae, dei veri, maiestas intelligi posset;

A 3

Moses,

Moses, illius iussu, coram vniuerso Israelitarum coetu ad petram stetit atque, sollemnitate quadam adhibita, virga sua petram percussit eum in finem, vt aquae abundantia, ex eo ipso loco effusa, indicium esset certissimum, dei hoc munus esse, inter Israelitas operantis et habitantis. — Ad huius rei memoriam sempiternam Moses loco isti nomen dedit *Massa* et *Meriba* propter altercationem Israelitarum, dictitantium: *estne Iehoua inter nos?* Exod. XVII, 7.

Mirificus fuit et terribilis familiarum Korachi, Datanis et Abirami rebellantium interitus; sed quid credimus Israelitas censuisse, & hoc factum ex improviso accidisset? Numne Iehouae numen supremum per tristem horum hominum casum comprobatum fuisse, credibile est? Euentu autem ab ipso deo disertis verbis praedicto, terraeque iis ipsis locis, quibus rebellantium tentoria posita erant, discissa, omnes, quibus erat aliqua harum rerum diiudicandarum facultas, intelligebant, Iehouam esse terrae conseruatorem, hominum iudicem, malefactorum vindicem sanctissimum. Deum in Israelitarum animis hanc sententiam gignere voluisse, patet ex loco Num. XVI, 28. etc. Ita enim Moses: ex eo (inquit) facto intelligetis, Iehouam me misisse; si Iehoua insoliti quid fecerit, vt terra dehiscens illos homines deglutiatur, cognoscetis, eos *Iehouam* (verum deum) *contempsisse*.

Israelitarum, fame et siti laborantium, fidem titubantem deus denuo confirmavit, cum per Mosen illis notum fecit et promisit, omnes anguium morfu vulneratos sanatum iri, qui fide in Iehoua posita anguem aeneum in ligno suspensum adspexerint Num. XXI, 7—9. Poterat deus, si ipsi placuerit, absque medicina et signo externo adhibito, omnes ab interitu feruare; sed eiusmodi beneficio, sine praedictione restitutionis futurae, fides illorum parum fuisset adiuta. Cum autem Moses, ad dei mandatum, basiliscae formam aeneam, perticae impositam, vulneratos adspicere iussisset, promissione adiecta, omnes, qui fide in Iehoua posita, hoc fecerint, sanitatem recuperaturos esse:

7
esse: vniuersus populus intelligebat, a Iehoua, vero deo,
petendam esse vitam atque salutem.

Sed plura sunt huius generis exempla, quam vt breui ser-
mone commemorari possint omnia. Vnum igitur adhuc his
addam et quidem eiusmodi, quod ad vniuersam gentis Israeli-
ticae felicitatem pertinet. Promisit deus Israelitis, se, quam
diu in cultu suo et legibus obseruandis perseueraturi essent,
illos ab hostium potestate liberos, in terra Cananitica saluos su-
spitesque seruatum; si autem a Iehoua deficerent, eos a genti-
bus aliis subactum et e terra sua in exilium abactum iri. Cum
deinceps, quae deus in Mosis orationibus iisdem minatus erat
mala, Israelitis toties euenirent, quoties idololatriae se dede-
rant; omnes profecto, qui animo attento vaticinia considera-
bant, non poterant non inde colligere, Iehouae edicta esse
vera, *illumque solum esse colendum et adorandum*. Hanc fuisse
Israelitarum cogitandi et argumentandi rationem, ex omnibus fere
libris V. T. historicis probari potest. Vnum tantummodo ad-
diciam locum, verbis expressum, ex libro Iudicum II. com. 12.
13. 14. Postquam Israelitae, relicto Iehoua, deaestros colere
inceperant, deus illos tyrannis diripiendos tradidit et finiti-
mis hostibus ita subiecit, vt eis resistere non possent; quocun-
que enim exhibant, Iouae manum infestam habebant, *vt ipse*
Iehoua (Deuter. XXVII.) *praedixerat, futurumque iurauerat*. Hoc,
cum non tantum vna vice, sed saepius et semper pari modo
eueniret, diuturna experientia tandem prudentiores, certo
persuasi sunt, Iehouam esse omnis salutis auctorem et restaura-
torem. Hoc veritatis argumentum Israelitarum animo erat
valde accommodatum; ad id ipsum enim constituta et formata
erat gens Israelitica, vt veri dei cultus per eam conseruatus,
tandem cum aliis nationibus communicaretur. Hanc ob caus-
sam constituenda erant externa quaedam signa, ex quorum
adpectu intelligeretur, Iehouam, quem colerent, omnis feli-
citatis esse auctorem. In hac animorum persuasione eo magis
erant confirmandi Israelitae, quod gentes ceterae statuerent,
a diis deabusque suis agrorum fertilitatem, belli victoriam,
cete-

ceteraque expectanda esse omnia, quibus beata vita et reipublicae salus continetur. Hac erronea opinione Iudaeos etiam deceptos esse, cum ex vniuersa huius gentis historia, tum ex multis librorum prophetarum locis intelligitur, quorum vnum ex Ier. Cap. XLIV, 14. etc. commemorasse sufficiat. Mulieres enim prophetae, easdem ad dei veri cultum exhortanti, „ex quo, responderunt, intermisimus adolere *reginae coelorum* (lunae) et libamina ei adferre, inopia laboramus et gladio et fame conficimur.“ Ad hanc falsam persuasionem Israelitarum animis eripiendam, quid accommodatius, quid efficacius excogitari poterat, quam eiusmodi rerum externarum directio, qua Israelitae edocerentur, Iehouam esse omnis vbertatis et salutis auctorem, populum autem, qui ipsum vnice colat, victorem fore et felicem?

Praeter has promissiones et minas vniuersam gentis, siue salutem, siue miseriam praesignificantes, deus saepius in rebus singulis, quid euenturum sit, variis modis indicauit. Et quidem, theocratia durante, vsu instrumenti et instituti illius, quod *Vrim* et *Thummim* nomen gerebat, praesertim quid in rebus ad bellum et pacem spectantibus euenturum sit, declarauit, vt Israelitae argumentum haberent prouidentiae suae manifestissimum *). Cum autem deus intelligeret, huius oraculi

*) Huius oraculi rationem et veri, per illud sciscitandi, modum peculiarrem etsi ignoramus, hoc tamen compertum habemus atque certum, fuisse instrumentum quoddam cum sacerdotis vestimento, cui *Ephod* nomen erat, coniunctum, quo Israelitarum proceres vti solerent in rebus incertis cum ad consilia a deo petenda, tum ad retegenda occulta ea, quae alia ratione exquiri non poterant. Erant apud ceteras gentes eiusmodi oraculorum genera multiplicia, inter quae eminebat illud, quod a *Theraphim* duci posse putabant, cui I. Spencerus Israelitarum *Vrim* et *Thummim* simile fuisse, censuit (*De legibus Hebraeorum Ritualibus Diff VII.*) Sed a vero propior abesse videtur b. Michaelis sententia, comparantis hoc oraculorum genus omne veterum *sortibus* (Versione biblicorum vernacula Tom. III. pag. 89. in notis ad Exod. XXVIII, 30.) Quicquid sit, hoc tamen verum manet, Deum hac in re

culi vsum perpetuum Israelitis non fore proficuum, illumque abolendum constituisse, peculiarem instituit *prophetarum ordinem* eum potissimum in finem, vt populum Israeliticum, ad idolatriam maxime procliuem, hac a gentium superstitione reuocaret. Propter hanc causam saepius interdixit Israelitis, ne in rebus incertis consilia peterent a ceterarum gentium oraculis, vatibus, haruspibus, hariolis et auguribus, Deuter. XVIII. Cui interdicto promissionem adiecit Moses hanc: *Prophetam vobis excitabit deus e vestris popularibus mihi similem, hunc audiat. Non de vno, sed de omnibus prophetis, Mosén per multa saecula sequentibus, haec verba interpretanda esse, dubio caret* *). Loquitur enim Moses de legatorum diu. genere eo, quo Israelitae abs hominibus fatidicis, auguribus et hariolis quouis tempore retinendi erant et coercendi. Hoc vel inde patet, quod Moses com. 21. et 22. *notas certas* constituit, quibus probe consideratis et adhibitis falsi prophetae a veris discernendi essent; atque ex his ipsis notis non modo, *quid sit propheta* et *qualis* esse debeat, sed etiam quatenus in vniuersum sint *causae et fines* vaticiniorum intelligi potest.

Primum indicium veri prophetae erat, si *Iehouam, vnum verum deum* adorandum et colendum esse, statueret. Quodsi enim quis aliorum deorum nomine oracula protulisset eosdemque colendos statuisset, supplicio fuisset afficiendus, Deut. XVIII, 22. Ex quibus verbis patet, veros dei prophetas eum ipsum

re adornanda, Israelitarum ingenio se attemperasse, illisque *verum oraculum* constituisse eum in finem, vt a *falsis*, quibus adfueti erant, et *fictis* arcerentur.

- *) In hoc loco interpretando duplici modo peccant doctores; veteres in eo, quod eam tantummodo ad Messiam restringunt et fines argumenti iusto arctiores faciunt; recentiores in eo, quod Messiam penitus excludendum esse, sentiunt. Saepe miratus sum, qui fieri possit, vt viri eruditi non videant, de *maximo et summo vate diuino* vel inprimis agi in eo loco, in quo de *omnibus prophetis*, Mosén sequentibus, sermo sit.

B

ipsum in finem fuisse Israelitis missos, ut Iehouam summum esse deum verbis suis et factis comprobarent. Hoc ut fieri posset, deus illis saepius notas fecit res, siue futuras, siue adeo occultas, ut hominum nullus eas praeuidere, aut detegere posset. Erat itaque *nota altera*, cuius ope veros prophetas a falsis discernere poterant Israelitae his verbis a Mose definita: „*Fortasse, quaeritis, unde cognoscatis, prophetam non ex auctoritate Iehouae loqui?* Respondeo: *Si propheta nomine Iehouae aliquid praedixit, neque hoc euenerit, res non est a Iehoua praedicta.* Deut. XVIII, 22. Quod si igitur praedictioni euentus respondebat, colligebatur inde iusta cogitandi ratione, virum illum verum esse vatem diuinum, verum itaque legatum *veri dei*; atque hac in animi persuasione confirmabantur Israelitae eo magis, quod *multi* vates res contingentes futuras clavis atque distinctis verbis *saepius* praedicerent. Harum rerum futurarum *duplex* potissimum erat *genus*. Aliae erant ita comparatae, ut, etsi easdem hominum nullus naturali animi sagacitate praesentire posset, non multo tamen post, quam praesignificatae erant, euenirent. Alterum genus erat rerum, siue post longum aliquod tempus, siue etiam post multa deum saecula futurarum.

Primi generis praedictiones *necessariae* erant *primum* ad imbuendum sensu prophetico ipsius vatis animum eundemque confirmandum in certa persuasione, se esse a deo ad oracula edicenda constitutum, deinde ad fidem vati faciendam apud eos, quibus dei auctoritate debebat siue boni aliquid promittere, siue infausta quaedam ominari. Has causas, hos fines vaticiniorum fuisse, docet historia singulorum prophetarum. Vndenam enim, ut ab hoc exemplo ordiamur, Samuel prophetarum praeuisionum plane ignarus et expertus, scire poterat, sibi futura quaedam a deo reuelari? Quid? si Eli cum filiis suis in ea, quam passi sunt Israelitae, clade non interiiissent, crediturumne Samuelem censemus, sibi a deo, quae futura sint, patefacta et oraculo communicata esse? Cum autem mox euenirent, quae illi vox diuina praedixerat, ipse animo fuit persuasus et rationibus certis conuictus, se dignum a deo existima-

firmatum esse, qui ad Mosis exemplum prophetae munus in Israelitis gerat. Deinde et alterum fecutum est; vniuersus enim populus sensim sensimque ducebatur in hanc opinionem, illum esse vatem a deo ipso constitutum: *auctoritate crescebat Samuel, fauente Iehoua, neque vllum eius dictum irritum factum est, innotuitque omnibus Israelitis Samuelem esse verum vatem,* 1 Sam. III, 19. Ex hoc tempore ad ipsius oraculum vniuersa Israelitarum gens confluit, multosque per annos vsque ad ipsius vitae exitum ab eiusdem ore pendit.

Illo autem mortuo deus alios excitauit viros ipsi et Mosis similes, inter quos Nathan eminet, qui certe plura oracula edidit, quam in litteris sacris consignata sunt. Maxime quidem memorabile erat illud, quod auctor libr. II. Samuel. cap. XII. refert, filium Dauidis et Bathsebae primogenitum moriturum. Hoc ipsius effatum cum tristi euentu comprobatum esset, fidem ipsius verbis Dauides habuit, crediditque omnia, quae de regno sempiterno illi vaticinatus est, 2 Sam. VII. Hunc excipiebat Gad, qui Dauidi, numeratione Israelitarum perperam facta, poenas diuinas iussu Iehouae portendebat, atque vt eo certius constaret, a deo malum futurum infligi, poenaeque diuinae habere rationem, optionem Dauidi reliquit, vtrum velit suis in finibus per septem annos fame laborare terrae incolas, an ipse tres menses ab hostibus suis fugari, an denique tribus diebus peste affici subditos suos 2 Sam. XXIV, 13. Ne vlla denique dubitatio relinqueretur, prouidentia diu. ita gubernante, malum hoc Israelitis fuisse immissum, *constituto tempore*, precibus a Dauide fuis, pestem desituram praedixit com. 18. Vatem Gad sequutus est Ahia, qui Ierobeamo symbolo quodam, pallio videlicet suo in duodecim partes diuiso, praesignificauit atque verbis distinctis declarauit, ipsi *decem* tribus Israelitarum adhaesuras, seque ipsius imperio subiecturas, quod profecto nemo mortalium tam accurate numeroque definito praeaugurari poterat. Alius deinde, cuius nomen expressum non est ab auctore libri I. Regum, propheta Ierobeamo imaginum cultum in Beth El instauranti praedixit, altare nouum ab ipso extru-

ctum ruptum et cinerem ei impositum effusum. Quod, quum repentine factum esset, argumentum erat Israelitis, hunc virum esse verum vatem a deo missum, in qua animi persuasione miraculis quibusdam confirmabantur, 1 Reg. XIII, 6.

Eodem fere tempore rerum futurarum praedictionibus viros quosdam comprobasse, se vates esse diuinos, intelligitur ex locis 1 Reg. XIII, 11. XX, 22. Ahiae autem auctoritas adeo creuit, vt regis Ierobeami I. vxor ipsa ad illum, Silunte habitantem iter faceret, sciscitatura, quid filio suo, morbo graui laboranti, euenturum sit? Quae, cum responsum ab illo ferret, filium moriturum *eo ipso momento, quo pedem vrbi Thirzae illatura sit*, intelligere poterat, vatem vera edixisse, ideoque Iehouam, qui ipsi hoc reuelauerit, verum esse deum, 1 Reg. XIV. Non diu post propheta Elia inclaruit 1 Reg. XVII. ex cuius effatis factisque, omnibus notis, pauca tantum exempli loco in medium proferam, vt quinam fines omnis vaticinationis fuerint, iisdem breui consideratis, intelligatur. Huius vatis aetate vniuersum fere regnum Israeliticum idololatriae superstitione infectum fuisse, constat. Huic igitur malo vt medicina admoueretur, deus propheta vsus est, Mosi simili; cuius oracula euentu statim comprobarentur. Hac enim potissimum ratione Elias demonstrauit, Iehouam verum esse et vnum deum. Constituit videlicet hoc signum: *illum esse verum deum*, qui igne a caelo demisso sacrificium, in altare positum, incensurus et absumenturus esset, 1 Reg. XVIII, 24. etc. Praedixit regis Ahasiae obitum, huic vaticinio adiiciens verba: *Nullusne deus genti est Israeliticae*, vt rex legatos mittat ad Baal-sebub, deum Ecroniticum? 2 Reg. I, 6. Praedixit necem quinquaginta virorum igne absumentorum his verbis: Si ego sum seruus dei, (si Iehoua verus est deus) fulguribus absumentur milites quinquaginta; 2 Reg. I, 10. Praedixit, Naeman, lepra infectum, aquis fluminis Iordani lotum, hoc morbo liberatum iri. 2 Reg. V, 10. Praetereo reliqua in vulgus nota.

Quod autem hac in re vel inprimis considerari meretur et ad fidem faciendam maximam habebat vim, est id, quod deus,

deus, quum futura praedici curauit, certum modum, certum tempus, certos annos, quin dies, et horas ipsas, quibus aliquid eventurum esset, nonnunquam definiri iussit. Hoc eum in finem fecit, vt omnes intelligerent, res praesignificatas non casu fortuito accidere, sed a sua prouidentia constituta, sicuti praedicta essent, etiam fieri. Eliam temporis momentum definiuisse, quo regis Ierobeami filius moriturus esset, iam commemorauimus. Simili ratione tempus et horam determinatam praenunciauit, qua deus pluuiam, quam precibus suis efflagitauerat, missurus sit, 1 Reg. XVIII, 44. etc. Cui exemplo et Elisaei, frumenti copiam repentinam praedicientis adiciendum est, 2 Reg. VII. 1. etc. Praeter Eliam et Elisaeum alios etiam vates illius aevi simili modo certa futurorum euentuum tempora a deo constituta praedixisse, intelligitur ex loco, 2 Reg. IX, 1. etc. Iesaeae oracula certa temporum ratione definita omnibus nota sunt, Ies. VIII. Cap. XXII. 2 Reg. XIX, 29. etc. Nec illud hic praetereundum esse censeo, quod apud Ieremiam legitur cap. XXVIII. Hananjam impostorem, prophetae diuini speciem mentientem, non multo post, quam nomine Iehouae ficta protulerat oracula, moriturum esse. Quibus in oraculis recensendis et illud praetereundum non est, quod cap. XLIII, 9. 10. retulit: regem Babylonis Nebucadnezarem positurum solium suum super lapidibus quibusdam, quas Ieremias dei iussu loco certo in vrbe Daphne abscondiderat.

Peculiari consideratione mihi videtur mereri consensus plurium prophetarum in remotis locis degentium, resque easdem futuras eodem tempore vno quasi ore praedicientium, non, vt mala praeuisa auerterentur, sed *vnam ob hanc rationem, vt Iudaei intelligerent, Iehouam summum esse deum.* Quae enim Ieremias, Hierosolymis carcere inclusus, vaticinatus est, eadem Ezechiel, in captiuitate Assyriaca ad flumen Chabur viuens, recitauit eodem tempore populo atque diem indicauit, quo Hierosolyma, a rege Babylonis Nebucadnezar obsessa, capta erat, Cap. XXXIII, 21. etc. Iudaeorum, aeuo illo viuentium, tanta erat prauitas atque animorum corruptio, vt deus prophetae suo ipse saepius declararet,

se probe scire, pessimos istos homines non emendatum iri, licet illis destructionem vrbis Hierosolymae et totius Iudaeae euer-
sionem saepius portenderet. (Cap. II, 11. 27. XXXIII, 30—33.)
Nihilominus mandatum illi dedit, vt pergeret in praedicendis
his malis, vt, si res ita euenerint, vti praedixisset, Israelitae
intelligerent, ipsum esse *verum prophetam et Iouam verum deum*.
Hunc omnium vaticiniorum principalem et vltimum finem, cla-
ris verbis descriptum, multis locis repetiit Ezechiel, e. c.
Cap. VI, 10—14. VII, 8. XX, 48. XXII, 16. 22. XXIII, 48.
XXIV, 24. 27. XXVIII, 23. XXIX, 5. 16. 21. XXXIV, 27.
XXXV, 15. Vltimum huic oraculorum recensitioni adiungam,
eiusdem Ieremiae effatum cap. XXV, 11. 12. litteris configna-
tum 2 Chron. XXVI, 21. et 22. exilium videlicet Israelitarum,
ex regno Iudae a rege Nebucadnezar Babyloniam abductorum,
LXX annos duraturum; quem annorum numerum determina-
tum cum Daniel consideraret, spem concepit animo certam,
exilii finem instare, atque haec eius spes non frustrata est.

Hanc vniuersam oraculorum, euentus quosdam certis atque
constitutis temporibus futuros continentium, seriem, si viri
quidam eruditi animo perpendere velint et scrutari, intelligent,
vates diuinos neutiquam, quod isti contendunt, tempora tantum
in vniuersum, siue laeta, siue tristia, portendisse, quod vel
etiam ex ingenio humano, et animi, futura prospicientis, faga-
citate fieri potuerit, sed illos eiusmodi euentus incertos, quos
prudencia hominum nulla praeuidere poterat, distincta oratio-
ne et claris verbis praesignificasse, quod profecto sine pecu-
liari prouidentiae diuinae auxilio fieri non potuit. Atque hanc
futurarum rerum contingentium certam praesignificationem
deprehendimus factam esse non in vno tantum, vel altero ne-
gotio, sed in multis diuersis, iisque obscuris rebus, quas non
fermone flexilloquo et ambiguo, sed aperto et claro praedixi-
runt vates, quorumque euentum illorum coaeui oculis suis
viderunt. Magnum itaque faciendum est discrimen gentium
hariolas inter, atque veros Israelitarum prophetas. Iniuriam
his inferunt interpretes s. s., eosdem comparantes cum Chal-
daeo-

daeorum et Graecorum, aliorumque populorum praestigiatoribus, astrologis et illis, qui per furorem futura praecernere putabantur, et animi magna commotione ex improviso euentus quosdam verbis magniloquis atque obsecris portendebant. Non enim comparandi, sed potius e diametro opponendi sunt gentilium vatibus et oraculis. Ficta haec erant, falsa et imaginaria, siue ab hominibus fanaticis, siue ab impostoribus prolata; illa autem vera, euentu ipso comprobata a viris animi probitate et integritate conspicuis, nomine ipsius dei prolata eum ipsum in finem, vt futurarum rerum praedictarum euentu et caeteris gentibus argumentum exhiberetur certissimum, Iehouam esse vnum et verum deum. Hunc finem oraculorum principalem fuisse ipse deus per Iesaiam aliosque vates declarauit et se ab omnibus diis fictis seiunxit. Adferre, inquit, (deorum caeterorum vanitatem demonstraturus) adferre causam vestram, adlegate argumenta vestra; *adnunciate nobis for- zuita, quae prius futura sunt, indicate, vt et posterius futura intelligamus; promulgate, quae longe post euentura sint; adnunciate, quae in posterum existent: ita intelligemus, vos esse deos.* Ies. XLI, 21. 22. (*Me autem, Iehouam, esse verum deum, homines intelligent;*) nam, quae olim praedixi, eueniunt; iam noua enuocio, antequam oriantur, de iis loquor cap. XLII, 9. congregentur omnes populi, conueniant nationes; quisnam ex his *hoc potest annunciare? Priora nobis indicent, excitent testes suos, declarentur esse veraces;* (cum hoc autem non poterunt) audiant nos et fateantur, vera esse, quae diximus. Ego indico, me seruaturum esse, idque declaro, quod non facere potest *alius deus*, cap. XLIII, 9. et 12.

Haec adeo clara sunt et aperta, vt vltiori declaratione non egeant. Lectorum enim quiuis sponte sua intelliget, deum, pro sapientia sua, se in demonstranda existentia et prouidentia sua hominum ingenio et rationibus cogitandi accommodasse, vsumque esse iis argumentandi generibus, quibus facillime de veritate certi fieri poterant animi. Cumque vera religio omnibus falsis esset opposita, oraculorum etiam natura atque indoles contraria esse debebat. Ficti dii fictas edebant futurorum praedictiones; verus deus vera edebat oracula; vera autem fuisse, euentus demonstrabat atque per euentum Israelitarum animi tandem de veritate numinis Iehouae adeo conuicti sunt, vt nulla vi, nullis persecutionibus, cruentibusque eorum fides in deum labefactari posset. Hanc autem fidei constantiam non prius consequuti sunt Israelitae, quam intelligerent, omnia euenisse, quae per Moysen caeterosque vates diu. genti suae praedicta erant. Hoc demum accidisse, exilio Babylonico finito, ex Esrae et Nehemiae libris atque Maccabaeorum historia intelligitur. Si qui sunt, qui hanc veri dei notitiam, in Iudaeorum animis restauratam et confirmatam, ex aliis fontibus deriuent (quod a quibusdam viris doctis factum esse constat) refutent, velim, hanc verae historiae rerum factarum et inter se cohaerentium expositionem; indicent nobis gentem illam, a qua Israelitae, idolis seruientes, meliora edocti sint; Chaldaee an Persae,

an

an Medi, an Graecorum et Aegyptiorum sapientes? Numne ex ipsis idololatriae tenebris melioris rerum diuinarum notitia oriri poterat? Omnes populi, Persis non exceptis, siue astra, siue alios deos, deasque coluerunt, usque dum per Euangelii doctrinam collustrati, vnum verum deum cognoscerent, et venerari discerent. Erant quidem Persae infesti deorum simulacris, persuasi deos nec templorum muris includi, nec forma siue hominum, siue animalium, posse exprimi. Sed ipsi superstitioni dediti, solem, ignem etc. cultu diu. prosequabantur.

Cum itaque Israelitae a nulla alia in terris gente dei veri notitiam haberent; cum ex litteris sacris intelligamus, Iudaeos tam diu idola coluisse, usque dum per rerum futurarum a vaticiniis diu. praedictarum euentum, conuicti essent, praeter Iehouam nullum esse alium; iure nostro inde colligimus, fuisse vaticiniorum finem, si non vnum, tamen principalem hunc, vt veri dei existentiae atque prouidentiae probandae argumentum suppetidarent Israelitarum ingenio accommodatissimum. Haec adeo clara et definito sermone a Mose et reliquis prophetis praedicta sunt, vt qui dubitationes contra moueret, incertam suam proditurus sit. Iam autem, quis, quaeso, ante tria fere millia annorum praesentire poterat, illum, qui hanc rerum humanarum conuersionem et sacrorum emendationem procuraturus et effecturus sit, ex Abrahami familia progignendum, et quidem non ex *Ismaelis* stirpe, sed ex *Isaaci*, non ex *Esaui* sed ex *Iacobi*; non ex alia tribu et domo, quam ex *Iudaica* et *Dauidica* nascendum esse? Quis erat tanta animi sagacitate praeditus, vt Iesaias aetate, qua idololatriae pestis vniuersum fere genus humanum infecerat, praeuidere potuisset, fore, vt tandem Iehouae numen illi ipsi populi colant, qui huius dei veri templum Hierosolyma destructuri, et gentem Israeliticam in exilium abducturi sint? Quis familiae Dauidicae reliquias tam diu conseruauit, usque dum felicitatis humanae restaurator ex eadem prognatus esset? Haec omnia fortuita fuisse, contingentia et incognita omnibus hominibus, deo soli nota, ab ipso adornata et effecta, quis non intelligat?

Confirmetur igitur animi Vestri, *Commilitones carissimi!* his veritatis praesidiis in ea, qua inde a prima inuentute imbuti estis, religionis reuelatae notitia; excitentur his etiam argumentis non solum ad cultum deo atque Christo, domino nostro, per quem omnia dei promissa rata facta sunt, his festis diebus pia mente praestandum, sed etiam ad omnem vitam Vestram in verae virtutis studio ipsi dicendam, vt compotes fiat salutis, quam cultoribus suis exhibendam promisit, vt spe in Deum posita sitis felices!

Scrib. in Academia regia Friderico-Alexandrina ipsis Paschatos feriis.

(L. S.)

- 24, *Doquintus, quatenus disciplina religionis
et theologiae christianae pendeat ab historia
Iesu Christi. Auctore Ammon. Göttingae*
- 25, *Variarum de origine fessu sententiarum experientia
Göttingae.*
- 26, *Fortunae de futura corporum exanimatorum
inspiratione, aut christi um historia. Auctore
Staudlin. Göttingae.*
- 27, *Comment. de legio Noptiae momento et
ingenio, collectione et effectibus. Auctore
Staudlin. Part. I. Göttingae 1796.*
- 28, *Sectio II.*
- 29, *De religione naturali publica. Auctore Staudlin.
Göttingae. —*
- 30, *Declaratio diversitatis linguarum ex
traditione Semitica Origines. Auctore Eckhorn
Göttingae 1788.*
- 31, *Über die Verfassung des preussischen Königs,
nach dem Dr. Ammon. Göttingen 1795.*
- 32, *Über die Aufklärung des inneren Mordes einiger
menschlichen Mythen mit dem moral. Mod. in
Sachliche Darstellung nach Dr. Ammon.
Göttingen, 1796. —*
- 33, *Von der Aufklärung und der Erbschaft des
menschlichen geistl. Fortschritts. nach Dr. Ammon,
Göttingen, 1797. —*

